

Examination and critique of bilingual dictionaries of linguistics

Ebrahim Badakhshan¹

Received: 2022/07/15 Accepted: 2023/01/07

1. Introduction

The dynamic and ever-evolving field of linguistics, with its continuous expansion of specialized terminology, necessitates the development of accurate and comprehensive bilingual dictionaries. These dictionaries serve as indispensable tools for specialists and researchers, facilitating effective communication and understanding within the field. However, the compilation of such dictionaries demands technical expertise in lexicography to ensure adherence to scientific principles and rules. The present research aims to address this need by proposing a model for compiling bilingual specialized linguistics dictionaries in the Iranian context. The study critically analyzes existing dictionaries, identifying their shortcomings and proposing recommendations for improvement, with the ultimate goal of producing high-quality, user-friendly dictionaries that cater to the needs of the target audience.

The research delves into the distinction between general language (Language for General Purposes-LGP) and specialized language (Language for Specific Purposes-LSP), acknowledging the diverse perspectives on their relationship. While some linguists view LSP as a subset of LGP, others consider LGP as a subset of LSP, or even propose that all language use is context-specific

How to Cite:

Badakhshan, E (2025), Examination and critique of bilingual dictionaries in linguistics, *Journal of Language Research*, 17 (55), 249-278.

<https://doi.org/10.22051/jlr.2024.47746.2460>

homepage: <https://zabanpazhuhi.alzahra.ac.ir>

1. Associate professor of linguistics, Department of English language and linguistics, University of Kurdistan; ebadakhshan@uok.ac.ir

Copyright © 2025 The Authors. Published by Alzahra University. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Non-commercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited; and does not alter or modify the article.

and thus specialized. The research emphasizes the communicative differences between LGP and LSP, with the latter being employed by specialists within their field, necessitating a reliance on LGP for broader communication. The study also explores the structure of specialized dictionaries, referencing the framework proposed by Bergenholtz and Tarp (1995), which encompasses distributive structure (how linguistic and encyclopedic information is distributed), formal structure (the overall structure of dictionary components), reference structure (guiding users to relevant information), and access structure (guiding users within the dictionary). The distinction between primary and secondary structures is also elucidated, with outer texts (such as introductions and indexes) serving as functional components that contribute to the dictionary's overall framework.

2. Materials and methods

The research employs a descriptive methodology, utilizing content analysis to examine six bilingual English-Persian specialized dictionaries. The selection of these dictionaries was based on their relevance to the field of linguistics and their availability within the Iranian context. The dictionaries were evaluated against lexicographic standards derived from Bergenholtz and Tarp (1995) and other reputable domestic resources. The analysis focused on both macrostructural and microstructural aspects, encompassing the overall organization and the internal structure of entries. The macrostructural analysis examined elements such as the presence of user guides, target audience definitions, and criteria for headword selection. The microstructural analysis focused on aspects like the provision of grammatical categories, consistency in equivalents, accuracy of equivalents, inclusion of necessary entries, and the presentation of derived forms and collocations.

3. Results and discussion

The findings of the research revealed that none of the examined dictionaries fully adhered to the principles and rules of lexicography, exhibiting deficiencies at both macrostructural and microstructural levels.

Macrostructural issues included the absence of user guides in all but one dictionary, the lack of clearly defined target audiences and dictionary functions, and the omission of explicit criteria for headword selection. These shortcomings can hinder the user's ability to effectively navigate and utilize the dictionary, particularly for those unfamiliar with specialized lexicographic conventions.

In the realm of microstructure, the dictionaries were found lacking in several areas. The omission of grammatical categories for headwords can lead to ambiguity and confusion, especially for learners and non-experts. Inconsistencies in providing equivalents, including the use of imprecise or even incorrect equivalents, can undermine the accuracy and reliability of the dictionary. The inclusion of unnecessary entries, particularly those readily found in general dictionaries, can contribute to the bulkiness of the dictionary without adding significant value for the specialized user. Furthermore, the presentation of derived forms of entries and certain collocations often lacked clarity and consistency, potentially hindering user comprehension.

The research provides detailed explanations of these shortcomings, supported by tables and examples extracted from the analyzed dictionaries. It offers solutions and recommendations for improvement, emphasizing the importance of user-centric design, adherence to standards, and the utilization of modern technologies. By addressing the identified shortcomings and incorporating the proposed suggestions, lexicographers can contribute to the development of high-quality, user-friendly dictionaries that effectively serve the needs of specialists and researchers in the dynamic and ever-evolving field of linguistics.

4. Conclusion

The research underscores the significance of adhering to scientific principles and rules in the compilation of bilingual specialized linguistics dictionaries. It highlights the shortcomings of existing dictionaries in Iran and offers recommendations for improvement, emphasizing the need for user guides, clear target audience definitions, consistent and accurate equivalents,

and the judicious inclusion of entries. By adopting analytical frameworks like the one proposed by Bergenholtz and Tarp and leveraging modern technologies, lexicographers can develop high-quality, user-friendly dictionaries that effectively cater to the needs of specialists and researchers in the field of linguistics. The study also suggests avenues for future research, including the use of language corpora, the exploration of information technology's role in lexicography, and the investigation of user needs and expectations, to further advance the field of specialized lexicography in linguistics. In summary, this research provides a comprehensive analysis of existing bilingual linguistics dictionaries in Iran, identifying their strengths and weaknesses concerning established lexicographic principles. It offers valuable recommendations for improving the quality and effectiveness of future dictionaries in this field, emphasizing the importance of user-centric design, adherence to standards, and the utilization of modern technologies. By addressing the identified shortcomings and incorporating the proposed suggestions, lexicographers can contribute to the development of high-quality, user-friendly dictionaries that effectively serve the needs of specialists and researchers in the dynamic and ever-evolving field of linguistics.

Keywords: bilingual dictionaries, lexicography, linguistics, specialized dictionaries, Persian language

ژوبشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

بررسی و نقد واژه‌نامه‌های دوزبانه زبان‌شناسی

ابراهیم بدخشان^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۴/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۲۷

چکیده

هدف این پژوهش ارائه مدلی برای تدوین واژه‌نامه‌های تخصصی زبان‌شناسی دوزبانه با رعایت اصول و قواعد علمی فرهنگ‌نویسی است. در این مقاله مؤلفه‌های کلان‌ساختار و خردساختاری که واژه‌نامه‌های زبان‌شناسی موجود رعایت نکرده‌اند عنوان و پیشنهادها لازم با تکیه بر منابعی که در چارچوب تحلیل مورد استفاده قرار گرفته بودند، ارائه شد. همچنین در مورد انتخاب درست بن‌واژه‌ها، ارائه یک‌دست معادل‌ها، معادل‌های نادقیق، مدخل‌های غیرضروری، ناهم‌سانی معنایی در ارائه معادل‌ها، ارائه مشتقات مدخل‌ها و نیز ارائه برخی ترکیب‌ها به صورت گسترده بحث شد. همچنین، راه‌حل‌هایی با استفاده از چارچوب معرفی شده ارائه گردید. روش این پژوهش توصیفی است و به روش تحلیل محتوا انجام شده است. به این منظور، شش واژه‌نامه تخصصی دوزبانه انگلیسی-فارسی با معیارهای فرهنگ‌نگاری مورد بررسی قرار گرفتند. این پژوهش بر آن است به این پرسش پاسخ دهد که فرهنگ‌های دوزبانه زبان‌شناسی در ایران با در نظر گرفتن چه نکته‌های تخصصی فرهنگ‌نویسی تدوین شوند تا از کیفیت مطلوب برخوردار بوده و پاسخگوی نیاز مخاطبان باشند. با بررسی دقیق واژه‌نامه‌های دوزبانه زبان‌شناسی موجود نشان داده شد هیچ‌یک از فرهنگ‌های نگاشته شده تاکنون از اصول و قواعد فرهنگ‌نگاری پیروی نکرده‌اند. به همین سبب، پژوهش حاضر، با بررسی دقیق چگونگی نگارش فرهنگ‌های موجود آن‌ها را آسیب‌شناسی نموده و با آوردن نمونه‌هایی از مدخل‌های ارائه شده در

استناد به مقاله:

بدخشان، ابراهیم (۱۴۰۴)، بررسی و نقد واژه‌نامه‌های دوزبانه زبان‌شناسی، زبان‌پژوهی، ۱۷ (۵۵)، ۲۴۹-۲۷۸.
homepage: <https://zabanpazuhui.alzahra.ac.ir>
<https://doi.org/10.22051/jlr.2024.47746.2460>

۱. دانشیار، گروه زبان انگلیسی و زبان‌شناسی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران؛ ebadakhshan@uok.ac.ir

حق انتشار این مستند، متعلق به نویسندگان آن است. © ۱۴۰۴. ناشر این مقاله، دانشگاه الزهراء است.

این مقاله تحت گواهی زیر منتشر شده و هر نوع استفاده غیرتجاری از آن مشروط بر استناد صحیح به مقاله و عدم تغییر یا تعدیل مقاله مجاز است.

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

آن‌ها، شیوه علمی و مبتنی بر اصول علمی فرهنگ‌نویسی را پیشنهاد نمود. در راستای این هدف از برگن‌هولتز و تارپ (Bergenholtz & Tarp, 1995) و منابع معتبر داخلی به‌عنوان چارچوب تحلیل مقاله به‌صورت تلفیقی بهره گرفته شد.

واژه‌های کلیدی: فرهنگ‌نگاری، فرهنگ تخصصی، فرهنگ زبان‌شناسی، واژه‌نامه، واژه‌نامه زبان‌شناسی

۱. مقدمه

پیشرفت و گسترش روزافزون و پرشتاب دانش زبان‌شناسی و در نتیجه افزایش دامنه سریع واژگان تخصصی این رشته نیاز به نگارش فرهنگ‌های تخصصی یک‌زبانه و دوزبانه در این شاخه از علم را بیش‌ازپیش اجتناب‌ناپذیر نموده‌است. در این راستا، واژه‌نامه‌ها و فرهنگ‌های تخصصی زبان‌شناسی گوناگونی به‌وسیله زبان‌شناسان و پژوهشگران ایرانی به نگارش درآمده‌اند. ولی روشن است که نگارش منابعی از این دست نیاز به دانش فنی و تخصصی فرهنگ‌نگاری دارد و بایسته است که این دسته از فرهنگ‌ها و واژه‌نامه‌ها بر مبنای اصول علمی فرهنگ‌نگاری تهیه و تدوین شوند. هدف این پژوهش، ارائه مدلی برای شیوه تدوین واژه‌نامه‌های تخصصی زبان‌شناسی دوزبانه با رعایت اصول و قواعد علمی فرهنگ‌نویسی است. مسئله پژوهش حاضر آسیب‌شناسی واژه‌نامه‌های زبان‌شناسی موجود در ایران است. همچنین این پژوهش در پی پاسخ به این پرسش بود که فرهنگ‌های دوزبانه زبان‌شناسی در ایران با در نظر گرفتن چه نکته‌های تخصصی فرهنگ‌نویسی تدوین شوند تا از کیفیت مطلوب برخوردار بوده و پاسخگوی نیاز مخاطبان باشند. در این مقاله، روش‌های فعلی مورداستفاده در تدوین فرهنگ‌های تخصصی و خطاهای رایج در فرایند تولید آن‌ها با نگاه انتقادی و آسیب‌شناختی مورد بحث قرار خواهد گرفت و در نهایت با استفاده از معیارهایی که به‌وسیله منابع معتبر فرهنگ‌نویسی ارائه شده‌اند، نمای کلی از بهترین شیوه‌ها و پیشنهادهایی که برای تدوین فرهنگ‌های تخصصی مؤثرتر، دقیق‌تر و با سهولت استفاده بیشتر خواهند بود، ارائه می‌گردد. داده‌های این پژوهش از شش واژه‌نامه موجود زبان‌شناسی دوزبانه انگلیسی-فارسی استخراج شده‌است.

فرهنگ‌نگاری از ابعاد علمی و عملی تاندازه‌ای اهمیت پیدا کرده‌است که حتی فرهنگ فرهنگ‌نگاری نیز در این زمینه به نگارش درآمده‌است. برای نمونه می‌توان به فرهنگ فرهنگ‌نگاری توسط هارتمن و جیمز اشاره نمود (Hartmann & James, 1998). در واقع «فرهنگ‌نگاری» شامل نظریه و عمل است. همچنین پیشرفت‌های فناوری در پهنه رسانه‌های دیجیتال افق‌های فرهنگ‌نگاری را گسترش داده‌اند. فرهنگ‌نگاری البته با زمینه‌های دیگری مانند واژگان‌شناسی^۱

اصطلاح‌شناسی^۱، دایرةالمعارف‌ها^۲، کتاب‌نگاشت^۳ و موارد مشابه دیگر نیز مرتبط بوده و با آن‌ها در تعامل است. بررسی و مطالعه فرهنگ یا فرافرنهنگ‌نگاری^۴ مطالعه و تحلیل واژه‌نامه‌ها و فرآیندهای مرتبط با ایجاد، سازمان‌دهی و بهره‌گیری از آن‌ها است. این حوزه شامل بررسی ساختار، محتوا و عملکرد واژه‌نامه‌ها و همچنین روش‌ها و اصول به‌کاررفته در تهیه واژه‌نامه‌ها می‌شود. این بستر مطالعاتی به جنبه‌های نظری و عملی فرهنگ‌نگاری^۵ می‌پردازد و هدف آن بهبود کیفیت و کارایی واژه‌نامه‌ها است. حوزه‌های اصلی تمرکز در فرافرنهنگ‌نگاری مشتمل‌اند بر یک- انتخاب مدخل‌ها: تعیین اینکه کدام واژه‌ها (بن‌واژه‌ها) و تعریف‌ها باید در فرهنگ درج شوند.

دو- تهیه تعریف‌ها^۶: چگونگی نگارش تعریف‌ها (یا معادل‌ها) به گونه‌ای که شفاف و دقیق باشند.
سه- نیازهای کاربران: درک نیازهای کاربران واژه‌نامه و طراحی مدخل‌ها برای برآورده کردن این نیازها.

چهار- ساختار و سازمان‌دهی: چیدمان مدخل‌ها، مانند الفبایی کردن، ارجاع‌های متقابل و آوردن اطلاعات تکمیلی.

پنج- پیشرفت‌های فناوری: تأثیر ابزارهای دیجیتال و منابع الکترونیکی بر نگارش و کاربرد واژه‌نامه‌ها.

شش- ارزیابی و نقد: ارزیابی کارایی و دقت واژه‌نامه‌های موجود.

روی هم‌رفته، فرافرنهنگ‌نگاری در پی ارائه بینش‌ها و شیوه‌نامه‌هایی است که می‌توانند به فرهنگ‌نویسان در تدوین واژه‌نامه‌های بهتر و کاربرپسندتر کمک کنند. همچنین لازم به اشاره است که استفاده از رایانه‌های امروزی با سرعت و میزان ذخیره‌سازی بسیار بالا به‌ویژه هنگامی که از داده‌های متنی و فرهنگ‌ها سخن گفته می‌شود، تولید آن‌ها را بسیار سریع، دقیق و باانعطاف غیرقابل مقایسه‌ای نسبت به سال‌های پیش از پیدایش رایانه‌ها، فراهم ساخته است. فرهنگ‌های گوناگون در قالب‌های متنوعی مانند فرهنگ‌های برخط همچون فرهنگ‌های عمومی و تخصصی، نرم‌افزارهای گوناگون و افزونه‌های تهیه‌شده برای مرورگرها و شیوه‌های دیگر نرم‌افزاری و حتی نرم‌افزارهای تولید فرهنگ پیشرفته و جامع، گواه این مدعا هستند. این‌ها همه سمت‌وسوی فرهنگ‌نویسی و سازوکارهای آن را به‌شدت تحت تأثیر قرار داده‌اند. از آنجایی که گستراندن این

1. terminology
2. encyclopedia work
3. bibliography
4. metalexigraphy
5. lexicography
6. definition crafting

نکته‌ها نیاز به نوشتاری جداگانه و مختص به خود دارد سعی شده تا نوشتار حاضر در زمینه واژه‌نامه‌های تخصصی زبان‌شناسی و آسیب‌شناسی آن‌ها باشد. امروزه، فرهنگ‌نگاری در دانشگاه‌های گوناگون جهان آموزش داده می‌شود و مراکز پژوهشی مستقلی برای پاسخگویی به نیاز روزافزون به فعالیت در این پهنه در حال تأسیس هستند (Bergenholtz & Tarp, 1995:14).

۱-۲. فرهنگ‌های تخصصی

از آن جایی که موضوع نوشتار حاضر فرهنگ‌های تخصصی است نخست به معرفی این فرهنگ‌ها پرداخته می‌شود. فرهنگ‌های تخصصی، که به عنوان فرهنگ‌های موضوعی نیز شناخته می‌شوند، ابزاری الزامی برای کارشناسان در زمینه‌های خاص هستند. این فرهنگ‌ها اطلاعات دقیق و کاملی در مورد واژه‌ها و کاربردهای یک موضوع خاص یا رشته‌ای مشخص همچون پزشکی، مهندسی، حقوق، یا زبان‌شناسی را ارائه می‌دهند و درک بهتری از ساختار، معنی و کاربرد واژه‌ها در زمینه‌های خاص را فراهم می‌کنند. این نوشتار تحلیلی فراگیر از فرایند تدوین و ارائه فرهنگ‌های تخصصی و بررسی‌های کلیدی که باید مورد توجه قرار گیرند را ارائه خواهد داد.

نکته بااهمیتی که ابتدا به آن خواهیم پرداخت، شیوه گردآوری و تدوین فرهنگ‌های تخصصی است. برای تدوین هر فرهنگی اعم از یک یا دوزبانه ابتدا گردآوری داده‌ها، ویرایش و آماده‌سازی و سپس انتشار آن مورد نظر است. رایانه‌ها در بخش بانک‌های اطلاعاتی^۱ گسترش زیادی داشته‌اند و اکنون نیز بانک‌های اطلاعاتی فراوانی در اختیار فرهنگ‌نویسان است. ادعای فرهنگ‌نویسان مبنی بر کامل بودن یک فرهنگ، امری نسبی است و نمی‌توان به راحتی میزان پوشش واژگانی آن را تعیین کرد. از جنبه کلان‌ساختار، انتخاب واژه‌های تخصصی برای درج در فرهنگ، یکی از عوامل اصلی تفاوت میان فرهنگ‌های مختلف است. در واقع، کلان‌ساختار به ساختار کلی و سازماندهی فرهنگ لغت به عنوان یک مجموعه بزرگ اشاره دارد که شامل چگونگی انتخاب، ترتیب و تنظیم مدخل‌ها در همه فرهنگ لغت است. برای نمونه، آیا واژه‌ها به ترتیب الفبایی، موضوعی، یا براساس دسته‌بندی‌های خاص دیگر سازماندهی شده‌اند. کلان‌ساختار همچنین به چگونگی ارائه بخش‌های مختلف فرهنگ لغت همچون مقدمه، فهرست‌ها، نمایه‌ها و دیگر سازه‌های فرامتنی نیز مربوط می‌شود. هارتمن و جیمز (Hartmann & James, 1998) معتقدند مبانی نظری روبه‌رشدی برای نقد فرهنگ‌نامه‌ها در حال شکل‌گیری است که

تحلیل نظام‌مند و کیفی یک فرهنگ را فراهم می‌سازد و فراتر از ارزیابی جذابیت تجاری آن‌ها است (Hartmann & James, 1998: xiii). به گفته آن‌ها، ساختار یک فرهنگ را می‌توان از دو منظر کلان‌ساختار^۱ و خردساختار^۲ بررسی کرد. در این راستا، نوشتار حاضر کوشیده تا واژه‌نامه‌های زبان‌شناسی موجود را از دو نقطه نظر کلان‌ساختار و خردساختار مورد بررسی و تحلیل قرار دهد و نقطه‌های قوت و ضعف آن‌ها را در این جنبه‌ها مشخص نماید.

خردساختار به ساختار داخلی یک مدخل در فرهنگ لغت اشاره دارد. به بیان دیگر، چگونگی ترتیب و نمایش اطلاعات درون هر مدخل یا واژه‌نامه است که شامل اطلاعاتی همچون تلفظ، معناها، نمونه‌ها، هم‌معناها، کاربردها، تاریخچه واژه و دیگر جزئیاتی است که به توصیف یک واژه یا عبارت درون فرهنگ لغت کمک می‌کنند. خردساختار معلوم می‌کند که این اطلاعات به چه ترتیبی و با چه شیوه‌ای نمایش داده شوند و به کاربر ارائه شوند (Atkins & Rundell, 2008).

کلان‌ساختار به ساختار کلی و سازماندهی فرهنگ لغت به عنوان یک مجموعه بزرگ اشاره دارد که شامل چگونگی انتخاب، ترتیب و تنظیم مدخل‌ها در همه فرهنگ لغت است. برای نمونه، اینکه آیا واژه‌ها به ترتیب الفبایی، موضوعی، یا براساس دسته‌بندی‌های خاص دیگر سازماندهی شده‌اند. کلان‌ساختار همچنین به چگونگی ارائه بخش‌های مختلف فرهنگ لغت همچون مقدمه، فهرست‌ها، نمایه‌ها و دیگر سازه‌های فرامتنی نیز مربوط می‌شود (Atkins & Rundell, 2008).

به طور خلاصه کلان‌ساختار به چارچوب کلی فرهنگ شامل پیشگفتار، طراحی، تصاویر (در صورت وجود)، اختصارات و موارد مشابه اشاره دارد. خردساختار نیز به قالب مدخل‌ها و چگونگی ارائه اطلاعات مربوط به هر مدخل می‌پردازد.

در بخش نخست این نوشتار تلاش خواهد شد که پژوهش‌های فراوانی که هم به لحاظ نظری و هم به لحاظ عملی به انجام رسیده‌اند معرفی شوند و در بخش دوم از این یافته‌ها در نقد فرهنگ‌های تخصصی موجود زبان‌شناسی استفاده شود. در نهایت هدف نوشتار حاضر ارائه راه کارهای علمی طبق چارچوب ارائه شده برای تدوین یک فرهنگ زبان‌شناسی براساس اصول و موازین فرهنگ‌نویسی است و نیز تلاشی برای پر نمودن خلاء موجود در زمینه تهیه واژه‌نامه‌های معتبر دوزبانه انگلیسی به فارسی و فارسی به انگلیسی زبان‌شناسی است.

۲. پیشینه پژوهش

تاکنون پژوهش‌های گوناگونی درباره فرهنگ‌نویسی و نیز نقد فرهنگ‌ها در ایران انجام شده است،

1. macrostructure

2. microstructure

منابعی که در ادامه آورده می‌شوند گواه این ادعا هستند.

هاشمی‌مینابادی (Hashemi Minabadi, 1989: 192) در بررسی اهمیت تعیین مخاطب، بر مفهوم «مخاطبان متجانس» تأکید می‌کند. به باور وی، این گروه شامل کاربرانی است که نیازهای اطلاعاتی، انتظارات، توانایی‌ها و سطح دانش نسبتاً مشابهی دارند. در این نوشتار که به نقد واژه‌نامه‌های زبان‌شناسی در ایران می‌پردازد، مخاطبان اصلی پژوهشگران حوزه‌های مرتبط با زبان، زبان‌شناسان و دانشجویان زبان‌شناسی هستند که نیازهای اطلاعاتی و سطح دانش تاندازه یکسانی دارند.

و ثوقی (Vosoghi, 2004) در کتاب خود به شکلی گسترده به پیشینه فرهنگ‌نگاری در ایران و غرب و همچنین اصول و شیوه‌های فرهنگ‌نگاری در ابعاد مختلف آن پرداخته و در پایان کتاب معیارهایی را برای این امر ارائه می‌دهد. باین حال، در این کتاب به موضوع فرهنگ‌های تخصصی اشاره‌ای نشده‌است.

شریفی و قطره (Sharifi & Ghatreh, 2019) در کتاب خود از تعریف فرهنگ‌نویسی و انواع آن آغاز نموده و در فصل‌های مختلف به ارائه نکته‌های ضروری در مورد تهیه فرهنگ‌های عمومی و تخصصی می‌پردازند. ساختار فرهنگ‌ها، فرهنگ‌های دوزبانه، نظام ارجاع در فرهنگ، پیکره در فرهنگ‌نویسی، مرحله‌ها و شیوه‌های فرهنگ‌نویسی و نیز کاربر فرهنگ و کاربرد فرهنگ از جمله این نکته‌ها هستند. به باور آن‌ها مواردی همچون کمیت اطلاعات، کیفیت اطلاعات، و کارایی بازنمایی از مهمترین معیارها در نقد فرهنگ به‌شمار می‌آیند (Sharifi & Ghatreh, 2019: 107). آن‌ها مواردی همچون تعداد مدخل‌ها، تعداد تعاریف، تعداد واژه‌ها، و اطلاعات جدید، میزان بهره‌گیری از برجسب‌های موضوعی، هم‌معناها، اطلاعات ریشه‌شناختی و تلفظ را جزء کمیت اطلاعات می‌دانند. آن‌ها همچنین بر این باورند مواردی همچون دقت، کامل بودن، وضوح، سادگی و روزآمد بودن مطالب در فرهنگ، کیفیت آن را تعیین می‌کند و منظور از کارایی بازنمایی را نیز مواردی همچون چینش مدخل‌ها، محل قرارگیری اطلاعات ریشه‌شناختی در مدخل، ترتیب آوردن تعاریف‌ها، نظام ثبت تلفظ، کیفیت چاپ، اطلاعات ارائه‌شده در بخش مطالب آغازین و نیز اطلاعات دانش‌نامه‌ای در بخش مطالب پایانی، برمی‌شمارند. لازم به اشاره است مواردی که آن‌ها بیان نموده‌اند فقط مختص فرهنگ‌های تخصصی نیست و شامل فرهنگ‌لغت‌های عمومی نیز می‌شوند. با وجود اهمیت نکته‌های ارائه‌شده در نقد، باید توجه داشت که برخی از این موارد، با توجه به مخاطبان فرهنگ‌ها و معیارهای فرهنگ‌نویس در تدوین فرهنگ، قابل بحث و بررسی هستند. برای نمونه، می‌توان به تک‌زبان یا چندزبان بودن فرهنگ و اینکه فرهنگ برای استفاده

کارشناسان و مترجم‌ها طراحی شده یا مخاطبان گسترده‌تری را دربر می‌گیرد، اشاره کرد. در بررسی برگن‌هولتز و تارپ (Bergenholtz & Tarp, 1995: 233) از سی مورد نقد فرهنگ‌های تخصصی موارد زیر به ترتیب بیشترین اهمیت را در نقدهای به‌انجام‌رسیده دارند: ۱. انتخاب بین‌واژه‌ها ۲. معادل‌ها ۳. اطلاعات دانش‌نامه‌ای ۴. اطلاعات نظام‌مند ۵. کاربرد فرهنگ ۶. هم‌معنا و متضاد.

سامعی (Samei, 2019a) مجموعه مقالات و نقد و نظرهایی را درباره فرهنگ‌نویسی که دستاورد تلاش سی ساله ایشان است را در کتابی گرد آورده و مروری بر فعالیت‌های انجام‌شده در این زمینه را ارائه می‌کند. بخشی از این کتاب، به فرهنگ‌های تخصصی در زبان فارسی اختصاص یافته است که البته نه در زمینه شیوه نگارش آن‌ها بلکه تاریخچه فرهنگ‌های نوشته‌شده در علوم مختلف را ارائه می‌نماید (Samei, 2019a).

مجموعه مقالات محمد طباطبایی که به وسیله خندان (Khandan, 2019) گردآوری شده است با وجود قدمت نسبی مقاله‌ها، اطلاعات فراگیری در زمینه فرهنگ‌نویسی ارائه می‌دهد. این اثر نکته‌های ارزشمندی را در مورد تهیه و تدوین فرهنگ‌های عمومی و تخصصی در اختیار خواننده قرار می‌دهد. از جمله این نکته‌ها می‌توان به روش‌گزینش واژه‌ها، وضع واژه‌های جدید، بررسی‌های لازم در ترجمه وام‌گیرانه و قرضی واژه‌ها، شیوه‌های برابریابی، اصول و جهت‌گیری‌های کلی در واژه‌سازی علمی و بسیاری نکته‌های دیگر اشاره کرد (Khandan, 2019).

بدری‌زاده و یوحناپی با پژوهشی آماری و پیکره‌ای متشکل از ۱۰ کتاب در حوزه زبان‌شناسی نشان می‌دهند که یک‌دستی و هماهنگی در میان معادل‌های فارسی ارائه‌شده در فرهنگ‌های زبان‌شناسی انگلیسی-فارسی وجود ندارد. همچنین معادل‌ها از گوناگونی و فزونی بسیاری برخوردار هستند. آن‌ها در نهایت پیشنهادهایی برای یک‌نواخت ساختن معادل‌های فارسی اصطلاح‌های خارجی ارائه می‌کنند از جمله قراردادن فهرستی از اصطلاح‌ها در اختیار اهل فن برای نظرسنجی و انتخاب معادل‌هایی که به وسیله بیشتر افراد پذیرفته می‌شوند (Badrizadeh & Youhana'ee, 2002).

در میان آثار داخلی دیگری که در زمینه فرهنگ‌نویسی به زبان فارسی به نگارش درآمده‌اند می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

اصول فرهنگ‌نویسی سامعی (Samei, 2019b)، فرهنگ‌ها، فن و هنر فرهنگ‌نویسی، پیکره در فرهنگ‌نویسی قربان‌زاده و رفسنجانی‌نژاد (Landau, 2017)، فرهنگ‌ها، فن و هنر فرهنگ‌نویسی

دفتر دوم: تعریف افضل‌ی و ملک‌ان (Afzali & Malekan, 2020)، واژه‌نامه فرهنگ‌نویسی شریفی و خندان (Sharifi & Khandan, 2021)، ویژه‌نامه نامه فرهنگستان: فرهنگ‌نویسی (Farhangestan- (e. Zaban va Adab-e Farsi, 2007).

پژوهش‌های بسیاری در حوزه فرهنگ‌نویسی توسط پژوهشگران غیرایرانی انجام گرفته‌است که نشان‌دهنده اهمیت و گستردگی این حوزه است. برخی از این آثار مشتمل اند بر آثار زگوستا (Zegusta, 1971)، سینکلر (Sinclair, 1984)، کیپفر (Kipfer, 1984)، لاندو (Landau, 1989)، سونسن (Sevnsen, 1993)، اپریسیان و ویندل (Apresjan & Windle, 2000)، هارتمن (Hartmann, 2001)، جکسن (Jackson, 2002)، گوس (Gouws, 2004)، اتکینز و راندل (Fuertes-Olivera & Tarp, 2014)، فورتنس الیورا و تارپ (Atkins & Rundell, 2008) بی‌جوینت (Béjoint, 2016)، تیوبرت (Teubert, 2017).

همان‌گونه که مشاهده شد، بیشتر منابع داخلی به فرهنگ‌نویسی عمومی توجه داشته‌اند و منابع مرتبط با فرهنگ‌های تخصصی تاندازه‌ای قدیمی بوده و به یافته‌های جدید در حوزه فرهنگ‌نویسی تخصصی کمتر پرداخته‌اند. این پژوهش در تلاش است تا کاستی موجود را پر کند.

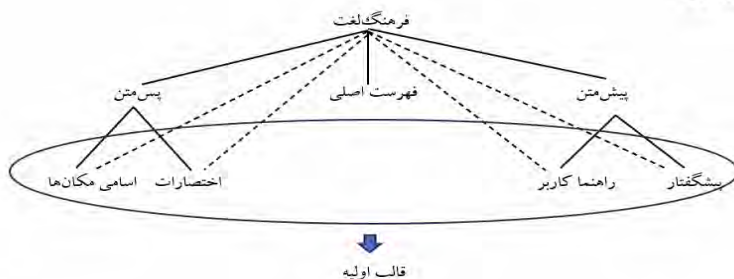
۳. ساختار فرهنگ تخصصی

فرهنگ‌های تخصصی اطلاعات گوناگونی را ارائه می‌کنند. برای اینکه این اطلاعات به شکل فرهنگ ارائه شود باید ساختاری کاملاً منسجم داشته باشند که همه جوانب آن در نظر گرفته شده باشد. برگن‌هولتز و تارپ (Bergenholtz & Tarp, 1995) این ساختار را به صورت زیر ارائه می‌کنند:

ساختار توزیعی: این اصطلاح به چگونگی توزیع و پراکندگی اطلاعات زبانی و دانش‌نامه‌ای در بخش‌های مختلف فرهنگ لغت اشاره دارد. ساختار قالب^۱: به ساختار کلی اجزای تشکیل‌دهنده فرهنگ اشاره دارد. ساختار ارجاع^۲: به ساختار نشانگرهایی اشاره دارد که کاربر را به اطلاعات موردنیاز خود از بخشی از فرهنگ به بخش دیگر هدایت می‌کنند. ساختار دسترسی^۳: به ساختار نشانگرهایی اشاره دارد که کاربر را به درون فرهنگ و سپس به اطلاعات موردنیاز وی هدایت می‌کند.

1. frame structure
2. reference structure
3. access structure

قالب اولیه

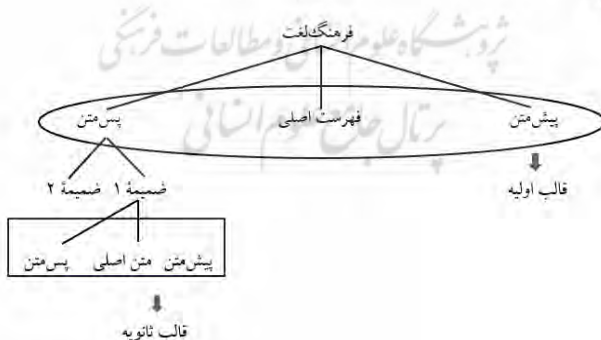

شکل ۱: قالب اولیه: برگرفته از گووس (Gouws, 2004)

بین ساختار و قالب اولیه^۱ و ثانویه^۲ تمایز وجود دارد به این صورت که متن‌های بیرونی به‌مثابه اجزای کاربردی^۳ فرهنگ به‌عنوان ترکیب متن^۴ عمل می‌کنند. به این معنا که متن‌هایی که قالب فهرست هسته‌ای^۵ فرهنگ را شکل می‌دهند، متن‌های بیرونی اولیه را تشکیل داده و در ترکیب با فهرست مرکزی، ساختار چارچوب اولیه را می‌سازند (Gouws, 2004). (شکل ۱) نشان‌دهنده این موضوع است.

ساختار ثانویه، معمولاً به متن‌های بیرونی اعمال می‌شود ولی در فرهنگ‌هایی که بیش یک فهرست واژگان دارند مانند فرهنگ‌های دوزبانه نیز قابل اعمال است. در این گونه فرهنگ‌ها هر فهرست واژگانی می‌تواند ساختار چارچوبی را به نمایش بگذارد که متن‌های بیرونی آن به فهرست واژگانی مشخصی اشاره داشته باشد و نه به کل فرهنگ (شکل ۲) نمایانگر این مطلب است.

قالب ثانویه

شکل ۲: قالب ثانویه: برگرفته از گووس (Gouws, 2004)

1. primary frame
2. secondary frame
3. functional constituents
4. text compounds
5. central list

مشیری (Moshiri, 1990) به تمایز فرهنگ‌ها و واژه‌نامه‌ها اشاره می‌نماید به این ترتیب که در فرهنگ‌های تخصصی به تعریف، توصیف و ارائه تصویر از اصطلاح‌های مربوط به یک رشته تخصصی پرداخته می‌شود، در حالی که در واژه‌نامه‌های تخصصی بدون ارائه تعریف فقط برابری اصطلاح‌ها ارائه می‌شوند (Moshiri, 1990).

۴. نقد فرهنگ‌های دوزبانه تخصصی زبان‌شناسی

در این پژوهش شش فرهنگ دوزبانه به عنوان پیکره پژوهش مورد بررسی و نقد قرار گرفتند: ۱. فرهنگ لغت زبان‌شناسی تابشیر (Tabashir, 2021)، ۲. واژه‌نامه زبان‌شناسی (Hayati, 1994)، ۳. واژه‌نامه فرهنگ‌نویسی (Sharifi & Khandan, 2021)، ۴. واژه‌نامه زبان‌شناسی (Safavi, 1982)، ۵. واژگان گزیده زبان‌شناسی (Assi & Abadali 1996)، ۶. واژه‌نامه زبان‌شناسی (Homayoon, 1992). نخست، معیارهای به کاررفته در ارزیابی این واژه‌نامه‌ها معرفی می‌شوند. سپس، با ارائه نمونه‌هایی از این منابع، میزان رعایت کردن یا نکردن این معیارها در واژه‌نامه‌های مورد اشاره بررسی و تحلیل خواهد شد. در این بخش، با بهره‌گیری از برگن‌هولتز و تارپ (Bergenholtz & Tarp, 1995) و دیگر منابع به مواردی اشاره خواهد شد که در بررسی و نقد واژه‌نامه‌های دوزبانه زبان‌شناسی مورد نظر قرار گرفته‌اند. در ادامه، این نکته‌ها ارائه می‌شوند.

الف) موارد کلان ساختار و خرد ساختار که در برخی واژه‌نامه‌ها نادیده گرفته شده‌اند، مورد توجه و تحلیل قرار خواهند گرفت:

یک- راهنمای استفاده از فرهنگ: برگن‌هولتز و تارپ می‌نویسند اطلاعاتی که باید در راهنمای استفاده به کاربر ارائه شود را می‌توان به سه دسته اصلی گروه‌بندی کرد. نخست، راهنما باید شرح دهد که چه نوع اطلاعاتی ممکن است در اجزای مختلف واژه‌نامه یافت شود، ولی از پیشگفتار و مقدمه واژه‌نگاری پرهیز می‌شود، زیرا این اجزا برای کاربرد عملی از واژه‌نامه بی‌ارتباط هستند. دوم، راهنمای استفاده باید شرح دهد که چگونه گونه‌های مختلف اطلاعات سازمان‌دهی و ساماندهی شده‌اند و در عین حال به کاربر آموزش دهد که چگونه آن‌ها را پیدا کند. در یک واژه‌نامه دوزبانه، ترتیب معادل‌ها، هم‌نشینی‌ها و ارجاع‌های متقابل نیز باید شرح داده شود. سوم، راهنمای استفاده باید به کاربر بگوید که چگونه اجزای واژه‌نامه با هم مرتبط شده‌اند، برای نمونه، از طریق ارجاعات متقابل. این موضوع به ویژه زمانی مهم است که یک واژه‌نامه تخصصی بیش از یک فهرست واژه یا نمایه داشته باشد. بنابراین، هرچه ساختار واژه‌نامه پیچیده‌تر باشد، اهمیت بیشتری خواهد داشت که کاربر را از روابط متقابل بین اجزای آن آگاه سازد (Bergenholtz &

(Tarp, 1995:179). ولی متأسفانه هیچ‌یک از واژه‌نامه‌ها راهنمای استفاده برای کاربران را ارائه نکرده‌اند.

دو- ارائه تلفظ در فرهنگ: به‌باور برگن هولتز و تارپ (Bergenholtz & Tarp, 1995: 135)، در مواردی که از واژه‌نامه‌ها برای تولید، دریافت یا ترجمه متون تخصصی^۱ بهره گرفته می‌شود، نیاز چندانی به اطلاعات تلفظی وجود ندارد. با این حال، آشنایی با تلفظ یک واژه می‌تواند به یادآوری آن کمک کند. افزون‌براین، بسیاری از کاربران واژه‌نامه‌های تخصصی، از این زبان در ارتباطات شفاهی مانند سخنرانی یا آموزش نیز بهره می‌گیرند که در این صورت، ارائه اطلاعات تلفظ الزامی است (Bergenholtz & Tarp, 1995: 135).

سه- مشخص نمودن مخاطبین فرهنگ: در مرحله برنامه‌ریزی واژه‌نامه، تعیین کاربران و کارکردهای موردنظر برای واژه‌نامه از اهمیت بسیاری برخوردار است (Bergenholtz & Tarp, 1995: 19). لازم به اشاره است که در میان واژه‌نامه‌های موردبررسی، به استثنای (Sharifi & Khandan, 2021) دیگر واژه‌نامه‌ها کاربران و مخاطبان خود را مشخص نکرده‌اند.

چهار- تعیین مقوله دستوری مدخل‌ها: در هیچ‌یک از واژه‌نامه‌ها مقوله دستوری مدخل‌ها ارائه نشده است.

پنج- آوردن نام زبان‌ها در فرهنگ: در صورت تصمیم به آوردن نام زبان‌ها در واژه‌نامه، الزامی است که نام همه زبان‌ها یا دست‌کم برخی که براساس معیاری مشخص انتخاب شده‌اند، آورده شود. در واژه‌نامه تابشیر (Tabashir, 2021)، فهرستی ناقص از زبان‌ها در پایان اثر ارائه شده است.

شش- یکسان بودن مدخل‌ها و معادل آن‌ها: مدخل و معادل آن از هر نظر باید برابر باشند، از جمله شمار، در برخی از واژه‌نامه‌ها موارد نقض پیدا می‌شوند. مانند: ادات (جمع است) در مقابل «adjunct» که مفرد است صفوی (Safavi, 1982) عاصی و عبدعلی (Assi & Abadali, 1996).

هفت- ارجاع‌دهی در فرهنگ: استفاده نکردن از ارجاع‌دهی، به‌جز شریفی و خندان (Sharifi & Khandan, 2021) هیچ‌یک از منابع ارتباط مدخل‌های مرتبط از جنبه‌های گوناگون را مشخص ننموده‌اند. ارجاع‌دهی از اصول فرهنگ‌نویسی است و باید در تهیه فرهنگ‌ها انجام شود. لازم به اشاره است حیاتی (Hayati, 1994) در موارد اندکی این کار را انجام داده است.

هشت- برچسب‌گذاری مقوله دستوری مدخل‌ها: تعیین و برچسب‌گذاری مقوله

دستوری مدخل‌ها در هیچ‌یک از واژه‌نامه‌ها رعایت نشده‌است. برای نمونه، در پنج واژه‌نامه (حیاتی (Hayati, 1994)، عاصی و عبدعلی (Assi & Abadali 1996)، همایون (Homayoon, 1992) و صفوی (Safavi, 1982)، تابشیر (Tabashir, 2021)) مدخل «articulate» با معادل‌های فعل و صفت آن آورده شده بدون اینکه تفکیک فعل و اسم بودن آن‌ها روشن شود. به صورت زیر:

جدول ۱: مدخل «articulate» در پنج واژه‌نامه مورد بررسی

Articulate	پستان‌دار ناطق	صفوی (Safavi, 1982)
Articulate	۱. تولید کردن ۲. روشن	عاصی و عبدعلی (Assi & Abadali 1996)
Articulate	تولید کردن	حیاتی (Hayati, 1994)
Articulate (to)	۱. تولید کردن ۲. رسانا، روشن، متقطع	همایون (Homayoon, 1992)
Articulate	تولید کردن	تابشیر (Tabashir, 2021)

ب) انتخاب بن‌واژه‌ها: ارائه بن‌واژه‌ها در هر رشته تخصصی از اهمیت بالایی برخوردار است. انتخاب بن‌واژه‌ها باید براساس پرکاربردترین اصطلاح‌ها یا واژگان پایه‌ای حوزه‌های موضوعی مورد نظر یا یک رویه مشابه انجام گیرد. با این وجود، این رویکرد در انتخاب بن‌واژه‌ها با پیچیدگی‌هایی همراه است، چراکه نیازمند مشارکت گسترده‌ای از کارشناسان است که ممکن است در مورد اهمیت و محوریت واژگان در حوزه تخصصی خود، دیدگاه‌های متفاوتی داشته باشند (Bergenholtz & Tarp, 1995: 59). این امر می‌تواند به کارگیری معیارهای ناهمگون در انتخاب بن‌واژه‌ها در یک واژه‌نامه یکسان را در پی داشته باشد. تاکنون توجه کافی به انتخاب بن‌واژه‌ها و معادل آن‌ها نشده‌است. آن‌ها پیشنهاد می‌کنند یکی از روش‌های مطمئن برای انتخاب بن‌واژه‌ها بهره‌گیری از پیکره‌های متنی زبان تخصصی مورد نظر است (Bergenholtz & Tarp, 1995: 139).

واژه‌ها را به سه گونه دسته‌بندی می‌شوند: الف) اصطلاح‌های تخصصی ب) اصطلاح‌های نیمه تخصصی و ج) اصطلاح‌های عمومی. اصطلاح‌های تخصصی در انحصار رشته‌های خاصی هستند، اصطلاح‌های نیمه تخصصی واژه‌هایی را دربر می‌گیرند که در چند رشته کاربرد دارند (Yarmohammadi, 2003). واژگان عمومی نیز مابقی واژه‌ها را شامل می‌شوند که در همه رشته‌ها، گفتار و نوشتار به کار می‌روند. وی می‌افزاید که البته مرز بین این سه گروه کاملاً روشن نیست. در میان واژه‌نامه‌های مورد بررسی در این پژوهش، به جز اثر شریفی و خندان (Sharifi & Khandan, 2021)، دیگر واژه‌نامه‌ها به ارائه واژگان پایه در آثار خود اشاره‌ای نکرده‌اند.

به این ترتیب که مدخل‌های غیر تخصصی، نیمه تخصصی، عمومی و یا تخصصی نامرتب با زبان‌شناسی به کار گرفته شده‌است. برای نمونه می‌توان به نمونه‌های زیر در برخی از این منابع اشاره نمود.

- واژه‌نامه زبان‌شناسی (Hayati, 1994):

addition, actual, ad hoc, area, allusion, analysis, applicable,

- واژگان گزیده زبان‌شناسی (Assi & Abadali 1996):

ability, abstract, abstract writer, acceptable, activity, acts, adult thinking, age, aim, analogist, ape, habit, growth, group work, game, dot, drill, habituation

- واژه‌نامه زبان‌شناسی و علوم وابسته (Homayoon, 1992):

ability, abnormal, account, active, adequate, analyzer, apply, approval, art, archaic, attitude, autism

- واژه‌نامه زبان‌شناسی (Safavi, 1982):

ability, abstract, axiom, axis, asserting, assumption, unit, learning, attitude

- فرهنگ لغت زبان‌شناسی همگانی (Tabashir, 2021):

brain, exclusive or, identity, accomplishment, action, achievement, activity, adequate, analysis

این واژه‌ها در فرهنگ‌های عمومی با همین معانی که در این فرهنگ‌های تخصصی به کار رفته‌اند نیز یافت می‌شوند.

پ) ارائه یک‌دست و همسان معادل‌ها: اطلاعات مقایسه‌ای ممکن است در ارتباط با

بن‌واژه‌هایی که دارای چندین معنای ممکن و معادل‌های ترجمه هستند، هم برای درک معنی و هم برای انتخاب معادل درست، الزامی باشد. برای حفظ یکپارچگی ساختارخرد در سراسر واژه‌نامه، ارائه معادل‌های یک‌دست و ثابت برای هر مدخل امری الزامی است (Bergenholtz & Tarp, 1995: 139). در واژه‌نامه‌های موردبررسی، موارد گوناگونی دیده شده‌است که یک مدخل، در حالت مستقل دارای یک معناست، ولی در قالب عبارات چند کلمه‌ای، معانی دیگری برای آن به کار رفته که در مدخل اصلی نیامده‌اند. این موضوع نشان‌دهنده نقص در فرآیند فرهنگ‌نویسی است (Khandan, 2019).

افزون بر این، یک واژه ممکن است در ترکیب‌هایی، معادل‌های متفاوتی نسبت به معادل آن در دیگر ترکیب‌ها داشته باشد. در ادامه، چند نمونه از این موارد در واژه‌نامه‌های موردبررسی ارائه خواهد شد.

جدول ۲: واژه‌نامه زبان‌شناسی (Hayati, 1994)

Code	رمز، رمزگان
Common Code	قالب مشترک
Codification	مدل‌سازی
Bilingual community	اجتماع دوزبانه
Linguistic community	جامعه زبانی
Sound	صوت
Sound pattern	الگوی آوایی
Sound symbolism	آوا نمادی
Syllabic	هجایی
Syllabic sign	نشانه سیلابی

همان‌گونه که در جدول قابل مشاهده است «code» به صورت جداگانه به معنای رمز و رمزگان آمده ولی در ترکیب‌های «common code» و «codification» با معادل‌های قالب و مدل ارائه شده است که می‌توانست رمز مشترک و رمز‌گذاری باشد.

جدول ۳: واژگان گزیده زبان‌شناسی (Assi & Abadali, 1996)

Hushing	تفشی
Hushing sound	صوت پاشیده
Governing affix	ضمیمه حکومت‌کننده
Governing	عامل
In-built	درون سرشته
In-built instruction	دستورالعمل درونی
Phonemic analysis	تحلیل واج‌گرا
Phonemic environment	بافت آوایی
Phonemic script	خط فونمیک
Phonemic segment	واحد واجی

در این جا نیز برای نمونه «hushing» با معادل تفشی آمده ولی در «hushing sound» با معادل پاشیده آمده که می‌توانست آوای تفشی استفاده شود یا اینکه در هردو مورد پاشیده انتخاب شود.

جدول ۴: واژه‌نامه زبان‌شناسی و علوم وابسته (Homayoon, 1992)

Consonantal system	نظام همخوانی
Consonantal chart	جدول صامت‌ها
Consonant cluster	خوشه همخوان
Consonant harmony	هماهنگی صامت‌ها
Emphatic consonant	حروف مفخمه
Emphatic morpheme	تکواژ تاکیدی
Functional analysis	تحلیل کارکردی
Functional formation	شکل‌بندی کنشی
Functional linguistics	زبان‌شناسی نقش‌گرا
Functional moneme	تگواژ نقش‌نما
Functional syntactic unit	واحد نحوی نقش‌دار

در این جا نیز مشاهده می‌شود «consonant» در برخی ترکیب‌ها صامت و در برخی دیگر همخوان آورده شده و یک‌دست بودن معادل‌ها رعایت نشده‌است.

جدول ۵: واژه‌نامه زبان‌شناسی (Safavi, 1982)

Acoustic signal	علامت فیزیکی
Acoustic spectrum	طیف صوت
Aspirated	دمیده
Aspirated stop	بستواج نفسی
Functional meaning	معنی کارکردی
Functional morpheme	تکواژ نقش‌نما
Functional phonetics	آواشناسی نقشی
Recursive	تکرار شونده
Recursive rules	قواعد تکرارپذیر
Rhythmic	وزنی
Rhythmic law	قانون توازن واژه‌ها

در این منبع نیز «acoustic»، در جایی فیزیکی و در جایی صوت ترجمه شده‌است. همچنین «aspirate» یک‌بار دمیده و بار دیگر نفسی ترجمه شده و یکسان بودن معادل‌ها رعایت نشده‌است.

جدول ۶: واژه‌نامه فرهنگ‌نویسی (Sharifi & Khandan, 2021)

Abridged dictionary	فرهنگ گزیده
Abridging	فشرده‌سازی
Authentic	موثق
Authentic example	مثال واقعی، شاهد مستند
Concordance	واژه‌نما
Concordancing program	برنامه بسامدی
Data field	حوزه اطلاعاتی
Data reference	اطلاع تاریخی
Dictionary software	نرم‌افزار فرهنگ‌نویسی
Dictionary writing system	نرم‌افزار فرهنگ‌نویسی
Index1	نمایه
Index2	فهرست
Index entry	مدخل ارجاعی

در این واژه‌نامه نیز نمونه‌هایی از یکسان‌نبودن معادل‌ها دیده می‌شود مانند گزیده برای «abridged» و فشرده‌سازی برای «abridging» و همچنین نمونه‌های دیگر که در جدول آورده شده‌است.

جدول ۷: فرهنگ لغت زبان‌شناسی همگانی (Tabashir, 2021)

Actual	موجود (بالفعل)
Actual infinity	بی‌نهایت واقعی
Analogist	سامان‌گرا
Analogists	قیاسیون
Anomalist	سامان‌گزیر
Anomalists	بی‌قاعده‌گرایان
Intermediate phrase	گروه‌های میانی
Intermediate projection	گروه درونی

در این واژه‌نامه مشاهده می‌شود برابر نهاد «analogists» در مدخل‌های گوناگون در جدول بالا با برابر نهاد‌های متفاوتی همچون سامان‌گرا و قیاسیون آمده‌است.

(د) معادل‌های نادقیق: همان‌گونه که در نمونه‌های ارائه‌شده از واژه‌نامه‌های موردبررسی قابل مشاهده است معادل‌هایی که در این واژه‌نامه‌ها ارائه شده‌اند گاهی نادقیق یا حتی اشتباه به کار رفته‌اند که در جدول‌های زیر نمونه‌هایی از این موارد ارائه شده‌است.

جدول ۸: واژه‌نامهٔ زبان‌شناسی حیاتی (Hayati, 1994)

مدخل	معادل نادقیق	معادل پیشنهادی
Abduction	ربایش، دورشدگی	در منطق به معنای «قیاس احتمالی» به کار رفته‌است
Accent	ته لهجه	لهجه
Acute accent	تکیهٔ سبک	تکیهٔ برنوا (در همین فرهنگ acute در مدخل جداگانه به معنای برنوا به کار رفته‌است)
Autonomous	ازاد	خودگردان، مستقل
Unvoicing	بی‌آوا شدن	بی‌واک شدگی
Bilabioalatal	لبی کامی	لبی کامی معادل labioalatal است
Bilabiovelar	لبی نرم‌کامی	لبی نرم‌کامی معادل labiovelar است
Definition	قدرت چند معنایی واژه	تعریف
Modality	وابستهٔ دستوری	وجه‌نمایی
Nominalize	اسمیدن، به اسم تبدیل کردن	اسم‌سازی

همان‌گونه که در جدول بالا می‌بینید معادل‌های ارائه‌شده از دقت کافی برخوردار نبوده و ممکن است سبب سردرگمی کاربران این واژه‌نامه شود.

جدول ۹: واژگان گزیدهٔ زبان‌شناسی (Assi & Abadali 1996)

مدخل	معادل نادقیق	معادل پیشنهادی
Argument	استدلال	موضوع
Aspirate, aspirated	دمیده	دمیدن، دمیده
Assonance	توازن	هم‌آوایی، هم‌صدایی
Bahuvrihi	همکرد ملکی	مرکب برون‌مرکز، بهوریهی
Biological clue	نشانهٔ بیولوژیکی	نشانهٔ زیستی
Conception	مفهوم	مفهوم، که در همین فرهنگ به کار رفته concept
Enclitic	واژه‌بست	پی‌بست
Formalism	شکل‌گرایی	صورت‌گرایی
Specificity	مشخص بودن	مشخص بودگی
Stratificational	طبقه‌ای	لایه‌ای

در این جدول نیز مشاهده می‌گردد که هیچ‌یک از معادل‌های به‌کاررفته در این واژه‌نامه از دقت لازم برخوردار نیستند و گاهی از معادل‌های مانند بیولوژیکی برای «biological» بهره گرفته شده در صورتی که معادل فارسی زیستی برای آن وجود دارد.

جدول ۱۰: واژه‌نامه زبان‌شناسی و علوم وابسته (Homayoon, 1992)

مدخل	معادل نادقیق	معادل پیشنهادی
Accidental gap	جاخالی اتفاقی	خلا اتفاقی، وقفه اتفاقی
Affixed	وندی	ونددار
Anaphora	انعکاسی	مرجع‌دار
Bilabial stop	بستواج دولبی	انسدادی دولبی
Euphemism	خوش‌آیندی صوتی	به‌گویی، حسن‌تعبیر
Schema	نمونه	طرح‌واره
Satellite	ماهواره	قمر (هجای اقماری)
Phonetic drift	دانش آوایی	رانش آوایی (در اثر فراگیری زبان دیگر)
Hypernym	واژه چند معنی	فراشمول
Government	عمل	حاکمیت

در واژه‌نامه زبان‌شناسی و علوم وابسته نیز معادل‌های نادقیق زیادی به چشم می‌خورد که نمونه‌هایی از آن‌ها در جدول بالا دیده می‌شود. برخی از این اشتباه‌ها از جنبه املایی است مانند «دانش آوایی» به جای «رانش آوایی» در مقابل «phonetics drift».

جدول ۱۱: واژه‌نامه زبان‌شناسی (Safavi, 1982)

مدخل	معادل نادقیق	معادل پیشنهادی
Aspirated stop	بستواج نفسی	انسدادی دمیده
Clitic	بی‌تکیه	واژه‌بست
Coda	جزء پایانی هجا	پایانه
Core	ثقل	هسته
Patois	گوش	گوش محلی
Plosive	بندشی	انفجاری
Rule-governed	تابع قاعده	قاعده‌مند
Segment	قطعه	جزء، واحد (واجی)
Taboo	الفاظ حرام	دشوازه
Trace	آوانگاشته	رد

همان گونه که مشاهده می شود در جدول بالا معادل هایی در مقابل اصطلاح های انگلیسی به کار رفته که از دقت کافی برخوردار نبوده و کاربرد واژه نامه ممکن است دچار سردرگمی شود. معادل های پیشنهادی دقیق برای این نمونه ها در مقابل آن ها آورده شده است.

جدول ۱۲: واژه نامه فرهنگ نویسی (Sharifi & Khandan, 2021)

مدخل	معادل نادقیق	معادل پیشنهادی
Hyperlink	ابر پیوند	فراپیوند
Hypermedia	ابر رسانه	فرارسانه
Latent word	واژه بالقوه	واژه مکنون، نهان
Potential word	واژه بالقوه	واژه بالقوه

همان گونه که جدول بالا نشان می دهد، کمترین میزان خطا در این واژه نامه دیده می شود که بی شک به ماهیت آن به عنوان یک واژه نامه تخصصی در حوزه فرهنگ نویسی بازمی گردد. بی گمان انتظار می رود که یک واژه نامه فرهنگ نویسی، به دور از اشکال های فنی مرتبط با این حوزه باشد.

جدول ۱۳: فرهنگ لغت زبان شناسی همگانی (Tabashir, 2021)

مدخل	معادل نادقیق	معادل پیشنهادی
Add	اضافه	اضافه کردن
Affix hopping	حرکت وند	جهش وند
Ablative	حالت ازی	ازی (بدون case)
Ablaut	فرایند واکه گشت	واکه گشت
Absolutive case	حالت قطعی	حالت مطلق
Accent	تکیه، لهجه	۱. تکیه ۲. لهجه
Adjectival	صفت گونه، وصفی، صفت واره، صفت ساز	صفتی
Antonym	تضاد	متضاد
Acrolect	گویش معیار آسا	والا گویش
Basilect	گویش نامعیار آسا	دون گویش

نکته مهمی که در نمونه های ارائه شده در فرهنگ لغت زبان شناسی همگانی (Tabashir, 2021) به چشم می خورد، رعایت نکردن تفکیک معانی مختلف یک بن واژه است.

برای نمونه، در فرهنگ زبان‌شناسی کریستال، واژه «accent» دارای پنج معنای متفاوت است که با شماره‌گذاری ۱، ۲ و مانند آن از یک‌دیگر تفکیک شده‌اند. ولی در جدول بالا دیده می‌شود که برای «accent» دو معنای متفاوت آمده که از هم تفکیک نشده‌اند. این موضوع نشان می‌دهد که در «فرهنگ لغت زبان‌شناسی همگانی» به این نکته مهم در فرهنگ‌نویسی توجه نشده است.

ه) مدخل‌هایی که نیازی به آوردن آن‌ها در فرهنگ تخصصی زبان‌شناسی نیست:
 تعیین دامنه حوزه موضوعی که قرار است به وسیله واژه‌نامه پوشش داده شود، پیش شرط ضروری برای انتخاب بن‌واژه‌ها است، که انتخاب بن‌واژه‌ها را تعیین می‌کند. بررسی‌ها این امر را دربر می‌گیرد که آیا واژه‌های عمومی باید به‌عنوان بن‌واژه‌ها درج شوند یا خیر (Bergenholtz & Tarp, 1995: 104). از آنجایی که مخاطب واژه‌نامه‌های تخصصی کارشناسان و متخصصان همان حوزه هستند افزودن واژه‌های عمومی ضروری نیست. از این دست مدخل‌ها در همه فرهنگ‌های موردبررسی این پژوهش به کار رفته‌اند برخی شمار چشمگیری از این دست مدخل‌ها را به کار برده‌اند که فقط سبب حجیم شدن واژه‌نامه‌ها شده‌اند. این گونه واژه‌ها در فرهنگ‌های عمومی نیز یافت می‌شوند و در نتیجه نیازی به آوردن آن‌ها در واژه‌نامه‌های تخصصی نیست. نمونه‌ها:

جدول ۱۴: واژه‌نامه زبان‌شناسی (Hayati, 1994)

Active	فعال (در این معنی)
Area	منطقه، ناحیه، حوزه
Load	بار
Behaviour	رفتار
Optional	اختیاری
Image	تصویر
Imitation	تقلید
Line	خط
Race	نژاد

همان گونه که مشاهده می‌گردد واژه‌های به کاررفته در این واژه‌نامه را می‌توان به راحتی در فرهنگ‌های عمومی یافت و نیازی به آوردن آن‌ها در یک فرهنگ تخصصی نیست. لازم به اشاره است از این قبیل واژه‌ها در واژه‌نامه‌های موردبررسی این مقاله بسیار استفاده شده است.

جدول ۱۵: واژگان گزیده زبان شناسی (Assi & Abadali 1996)

Ability	توانایی
Activity	فعالیت
Age	عصر
Aim	هدف
Analysis	تحلیل
Attention	توجه
Asterisk	ستاره
Atlas	اطلس
Wish	آرزو

همان گونه که در جدول (۱۴) (واژه‌های گزیده زبان شناسی) مشاهده می‌شود، هیچ یک از واژه‌های اشاره شده و موارد گوناگون دیگر در منبع اصلی، به عنوان واژه‌های تخصصی زبان شناسی دسته‌بندی نشده‌اند. در نتیجه، فهرست کردن آن‌ها در این فرهنگ برای کاربران کاربردی نخواهد بود و نیازی را برطرف نمی‌کند.

جدول ۱۶: واژه‌نامه زبان شناسی و علوم وابسته (Homayoon, 1992)

Ability	توانایی
Art	هنر
Attitude	نگرش، گرایش، گرایش ذهنی
Choice	گزینه
Coach	تعلیم دادن
Colorless	بی‌طنین
Creation	آفرینش
Damage	آسیب
Spiritual act	عمل معنوی
Surname	نام خانوادگی، شهرت

در جدول (۱۶) نیز همان گونه که مشاهده می‌گردد واژگان به کاررفته نیاز به فهرست شدن در یک منبع تخصصی زبان شناسی ندارند.

جدول ۱۷: واژه‌نامه زبان‌شناسی (Safavi, 1982)

Ability	توانایی
Arch	کمان
Complete	کامل
Culture	فرهنگ
Editor	ویراستار
Emotion	عاطفه
Expansion	بسط
Factor	عامل
Group	گروه

در این واژه‌نامه، نیز نمونه‌های آورده‌شده در جدول (۱۷) و موارد گوناگون دیگری در منبع اصلی در واژه‌نامه فهرست شده‌اند که توجیهی برای آمدن آن‌ها در یک فرهنگ تخصصی زبان‌شناسی وجود ندارد.

در مورد منبع پایانی «واژه‌نامه فرهنگ‌نویسی»، لازم به اشاره است تا آنجایی که نگارنده آگاهی دارد واژه‌های غیر تخصصی در آن به کار نرفته‌است ولی ارتباط برخی از مدخل‌ها با نام این واژه‌نامه که «واژه‌نامه فرهنگ‌نویسی» است هماهنگی ندارد. مواردی از این مدخل‌ها در ادامه آورده شده‌است:

جدول ۱۸: واژه‌نامه فرهنگ‌نویسی (Sharifi & Khandan, 2021)

Test	آزمون
Action type	نوع فعالیت
Survey	بررسی
Strong form	صورت قوی
Pitch	زیرویمی
Circumflex	پیراوند
Single-clause definition	تعریف تک‌جمله‌ای
Semantic frame	قاب معنایی

به گمان نگارنده واژه‌های ارائه‌شده در جدول (۱۸) ارتباطی با فرهنگ‌نگاری ندارند و بنابراین آوردن آن‌ها در چنین واژه‌نامه‌ای الزامی نیست.

جدول ۱۹: فرهنگ لغت زبان‌شناسی همگانی (Tabashir, 2021)

Blind	نابینا
Body	جسم، تنه
Bouleutic	تمایلی
Blinders	چشم بند زده
Blended space	فضای آمیخته
Bold on record	بیان مستقیم صریح
Probability	احتمال
Brain	مغز
Bundel	انبوه
Calculability	محاسبه‌پذیری

فرهنگ لغت زبان‌شناسی همگانی نیز دربردارنده بسیاری از واژه‌های نامرتبط با زبان‌شناسی است که نمونه‌هایی از آن‌ها در جدول (۱۹) مشاهده می‌شود.

(و) ارائه مشتقات مدخل‌ها در واژه‌نامه‌های موردبررسی: یارمحمدی (Yarmohammadi, 2003) بر این باور است از آنجایی که مشتقات مدخل‌ها را می‌توان به راحتی از طریق قیاس حدس زد، نیازی به آوردن آن‌ها در واژه‌نامه نیست. فقط در صورتی که تعبیرات مشتق خود یک اصطلاح جداگانه باشند یا هر یک نیاز به معادل جداگانه‌ای داشته باشند، باید در واژه‌نامه آورده شوند. مانند واژه‌های «فعال» و «عمل» (Yarmohammadi 2003: 34). افزون‌بر تکواژه‌ها^۳ پاره‌گفته‌ها و بخش‌هایی از واژه‌ها نیز می‌توانند به عنوان بن‌واژه انتخاب شوند، مانند پیشوندها و پسوندهای «-dia» و «-itis» در یک واژه‌نامه پزشکی و همچنین اشکال ترکیبی همچون «giga-» یا «-gynous» نیز ممکن است بن‌واژه بسازند. چنین بن‌واژه‌هایی به کاربران واژه‌نامه کمک می‌کنند تا عباراتی را که صورت کامل آن‌ها بن‌واژه‌سازی نشده است، درک و به کار برند. به این ترتیب، می‌توان از آوردن برخی مشتقات و ترکیبات پرهیز کرد و در شمار واژگان ارائه شده صرفه‌جویی نمود (Bergenholtz & Tarp 1995:104). در ادامه، نمونه‌های از این قبیل ارائه می‌شوند:

1. active
2. action
3. lexemes

anomalous, anomaly, anomalist-deviance, deviant- : (Hayati, 1994)

epistemology, epistemologic

level, levelling, mature, matured, maturation, mean, meaning, : (Homayoon, 1992)

meaningful, meaningfulness

inflect, inflecting, inflexion, inflection, inflectional, : (Assi & Abadali 1996)

inflexional

در این نمونه، مشاهده می‌شود حتی مدخل‌های یکسان با املای متفاوت به‌طور جداگانه آورده شده‌اند، ولی بهتر بود در همان مدخل با عنوان املای متفاوت آورده شود.

construction, constructional, encoder, encoding, expand, : (Safavi, 1982)

expansion, grade, grading

generate, generation, generative, generative grammar, : (Tabashir, 2021)

generative grammarian,

۵. بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف ارائه مدلی برای تدوین واژه‌نامه‌های تخصصی دوزبانه در حوزه زبان‌شناسی و با رعایت اصول و قواعد این پژوهش با هدف ارائه مدلی برای تدوین واژه‌نامه‌های تخصصی دوزبانه در حوزه زبان‌شناسی و با رعایت اصول و قواعد علمی فرهنگ‌نویسی انجام شد. در این راستا، شش واژه‌نامه تخصصی دوزبانه انگلیسی-فارسی با استفاده از معیارهای برگن‌هولتز و تارپ (Bergenholtz & Tarp, 1995) و دیگر منابع معتبر داخلی مورد نقد و بررسی قرار گرفتند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که هیچ‌یک از واژه‌نامه‌های بررسی شده به‌طور کامل از اصول و قواعد فرهنگ‌نویسی پیروی نکرده‌اند و در برخی موارد، دارای اشکالات و کاستی‌هایی هستند. این اشکالات در دو سطح کلان‌ساختار (ساختار کلی و سازماندهی واژه‌نامه) و خردساختار (ساختار داخلی مدخل‌ها) شناسایی شدند. در سطح کلان‌ساختار، نبود راهنمای استفاده برای کاربران، تعیین نکردن مخاطبان و کارکردهای واژه‌نامه، و بیان نکردن معیار انتخاب مدخل‌ها از جمله مشکلات عمده بودند. در سطح خردساختار، ارائه نکردن مقوله دستوری مدخل‌ها، یک‌دست نبودن ارائه معادل‌ها، بهره‌گیری از معادل‌های نادقیق، درج مدخل‌های غیرضروری، ناهم‌سانی معنایی در ارائه معادل‌ها، ارائه مشتقات مدخل‌ها و برخی ترکیبات نیز باید با دقت و براساس نیازهای واقعی کاربران انجام شود تا از ارائه اطلاعات غیرضروری و افزایش حجم بی‌مورد فرهنگ‌ها جلوگیری شود. این امر می‌تواند به‌طور مستقیم به بهبود کیفیت و کارایی واژه‌نامه‌ها منجر شود و نیازهای

تخصصی مخاطبان را به شکلی بهتر پاسخ دهد.

در این پژوهش، با ارائه جداول و نمونه‌های گوناگون، این اشکال‌ها به شکلی گسترده شرح داده شدند و راه‌حل‌ها و پیشنهادهایی برای بهبود و رفع آن‌ها ارائه گردید. در راستای بهبود روند فرهنگ‌نگاری، پیشنهاد می‌شود که فرهنگ‌نویسان از چارچوب‌های تحلیلی مانند چارچوب برگن‌هولتز و تارپ (Bergenholtz & Tarp, 1995) بهره‌گیرند تا از استانداردهای علمی و دقیق‌تری در تدوین واژه‌نامه‌ها بهره‌برداری شود. همچنین، بهره‌گیری از تکنولوژی‌های نوین و پایگاه‌های داده پیشرفته می‌تواند نقش مؤثری در افزایش دقت و سرعت فرآیند فرهنگ‌نگاری برعهده داشته باشد. بهره‌گیری از فناوری اطلاعات و فرهنگ‌نگاری رایانه‌ای نیز می‌تواند به بهبود و پیشرفت فرهنگ‌نامه‌های تخصصی کمک شایانی نماید. در پایان، امید است که این پژوهش بتواند گامی مؤثر در راستای ارتقای کیفیت واژه‌نامه‌های تخصصی زبان‌شناسی در ایران بردارد و زمینه‌ساز تدوین آثاری باشد که به بهترین شکل ممکن نیازهای مخاطبان را برآورده سازند.

بهره‌گیری از پیکره‌های زبانی در فرهنگ‌نویسی تخصصی، بررسی نقش فناوری اطلاعات در فرهنگ‌نویسی تخصصی زبان‌شناسی، بررسی نیازها و انتظارات کاربران از فرهنگ‌های تخصصی زبان‌شناسی، پیشرفت شیوه‌نامه‌ها و استانداردهای فرهنگ‌نویسی تخصصی زبان‌شناسی، با انجام پژوهش‌های بیشتر در این زمینه‌ها، می‌توان به تدوین فرهنگ‌های تخصصی زبان‌شناسی با کیفیت بالاتر و کارآمدتر دست یافت و به گسترش و پیشرفت این حوزه علمی کمک کرد.

References

- Assi, M., & Mohammad, A. A. (1996). *Selected linguistic vocabulary*. Elmi-o-Farhangi. [In Persian].
- Academy of Persian Language and Literature, Word Selection Group. (2008). *Principles and criteria for word selection* (2nd ed.). Academy of Persian Language and Literature. [In Persian].
- Afzali, M., & Malekan, M. (2020). *Dictionaries, the art and craft of lexicography* (Vol. 2: Definition). Ketab-e Bahar. [In Persian].
- Apresjan, J., & Windle, K. (2000). *Systematic lexicography* (Oxford linguistics). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/ijl/15.4.328>
- Atkins, B. T. S., & Rundell, M. (2008). *The Oxford guide to practical lexicography*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1556/MaTerm.2.2009.2.7>
- Badrizadeh, F., & Youhana'ee, M. (2002). Linguistics terminology and the problem of multiple equivalents in Persian. *Pazhuhesh-e Adabiyat-e Mo'aser-e Jahan*, 7(13), 3-17. [In Persian].
<https://jor.ut.ac.ir/?action=article&kw=15658>
- Béjoint, H. (2010). *The lexicography of English*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.5788/13--739>
- Bergenholtz, H., & Tarp, S. (Eds.). (1995). *Manual of specialized lexicography: The preparation of specialised dictionaries* (Vol. 12). John Benjamins

- Publishing. <https://doi.org/10.1075/btl.12>
- Farhangestan-e Zaban va Adab-e Farsi. (2007). Lexicography. *Nameh-ye Farhangestan*. [In Persian].
- Fuertes-Olivera, P. A., & Tarp, S. (2014). *Theory and practice of specialised online dictionaries*. De Gruyter. <https://doi.org/10.1075/term.21.1.06leo>
- Gouws, R. H. (2004). Outer texts in bilingual dictionaries. *Lexikos*, 14. <https://doi.org/10.5788/14-0-683>
- Hartman, R. R. K. (2001). *Teaching and researching lexicography*. Longman. <https://doi.org/10.4324/9781315838922>
- Hartmann, R. R. K., & James, G. (1998). *Dictionary of lexicography*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203017685>
- Hashemi Minabadi, H. (2007). *Collection of articles on lexicography* (Vol. 2). Farhangestan-e Zaban va Adab-e Farsi. [In Persian].
- Hayati, M. (1994). *Linguistics dictionary*. Avaye Noor. [In Persian].
- Homayoon, H. (1992). *Dictionary of linguistics and related sciences*. Mo'asseseh-ye Motale'at va Tahqiqat-e Farhangi. [In Persian].
- Jackson, H. (2002). *Lexicography: An introduction*. Routledge/Taylor and Francis. <https://doi.org/10.4324/9780203467282>
- Khandan, A. (2019). *Sixteen topics on word-formation, Persian language, and lexicography*. Ketab-e Bahar. [In Persian]
- Kipfer, B. A. (1984). *Workbook on lexicography*. University of Exeter Press. <https://doi.org/10.1002/9780470757000.ch2>
- Landau, S. I. (1989). *Dictionaries: The art and craft of lexicography*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1093/tjil/15.2.169>
- Landau, S. I. (2017). *Dictionaries, the art and craft of lexicography, corpora in lexicography*. Ghorbanzade, F., & Rafsanjaninejad, S. (Trans.). Ketab-e Bahar. [In Persian].
- Moshiri, M. (1990). The structure of dictionaries and specialized dictionaries. *Majalleh-ye Olum-e Ensani-ye Daneshgah-e Alzahra*, 3 & 4, 103–106. [In Persian].
- Safavi, Kouros (1982). *Linguistic dictionary*. Mojared. [In Persian].
- Samei, H. (2019a). *Topics on Persian dictionaries*. Ketab-e Bahar. [In Persian].
- Samei, H. (2019b). *Principles of lexicography*. Ketab-e Bahar. [In Persian].
- Sharifi, S., & Ghatreh, F. (2019). *Introduction to lexicography*. Ketab-e Bahar. [In Persian].
- Sharifi, S., & Khandan, A. (2021). *Dictionary of lexicography*. Ketab-e Bahar. [In Persian]
- Svensen, B. (1993). *Practical lexicography*. Oxford University Press.
- Tabashir, J. (2021). *Dictionary of general linguistics*. Entesharat-e Asatid-e Daneshgah. [In Persian]
- Teubert, W. (Ed.). (2007). *Text corpora and multilingual lexicography* (Vol. 8). John Benjamins Publishing Co. <https://doi.org/10.1075/bct.8>
- Vosoughi, H. (2004). *Lexicology and lexicography in the Persian language*. Entesharat-e Baz. [In Persian]
- Yarmohammadi, L. (2003). *Descriptive thematic dictionary of humanities, discourse analysis, sociolinguistics, psycholinguistics and neurolinguistics*. Farzane-Mehr [In Persian].
- Zgusta, L. (1971). *Manual of lexicography*. Publishing House of the Czechoslovak Academy of Science.